

1^e na Trinitatis

18 juni 2017

Jesaja 12: 1-6

Matteus 9:35-10:8 (-15)

Hebben we het goed gehoord? Heeft Jezus het echt gezegd: 'Eigen volk eerst'? Hij, van wie wij dachten dat hij de blijde boodschap bracht voor alle volkeren, voor ieder mensen, zonder aanzien des persoons? Juist hij geeft de opdracht aan de twaalf: 'Sla niet de weg naar de heidenen in en bezoek geen Samaritaanse stad. Ga liever op zoek naar de verloren schapen van het volk van Israel'. Bijzonder!

'Eigen volk eerst', een beladen uitdrukking. Vooral omdat deze woorden bij ons de gruweldaden uit de tweede wereldoorlog oproepen.

We horen wellicht ook de huidige stem van populistische partijen, die oproepen tot het sluiten van de grenzen. Waarom? Uit angst dat we met vluchtelingen terroristen binnen halen? Dat terwijl de meesten van die mensen juist gevlucht zijn voor oorlog en onmenselijke levensomstandigheden! Angst voor wat wij niet kennen. Onbekend maakt onbemind.

Met de bijbel in de hand, met dit citaat, zouden de populistten zelfs een religieuze onderbouwing hebben. Zoals ook de jodenvervolgingen door de eeuwen heen gelegitimeerd zijn vanuit het idee dat zij de 'Jezus-moordenaars' zijn. Zo los geciteerd, is de bijbel een gevaarlijk boek. Laten wij daar niet in meegaan en de context erbij pakken.

'Eigen volk eerst', wat is de situatie?

De evangelist vertelt dat Jezus rondtrekt langs alle steden, les gaf in synagogen en vertelde over de boodschap van het Rijk van God. Alleen deze melding is al veelzeggend. Want, waar zal hij les in gegeven hebben en vooral waarom? Waarschijnlijk onderwees hij de mensen in de Tora en de Profeten. Deze boekrollen zijn de basis van het jodendom en beschrijven hoe vanuit dat joodse geloof het leven vorm te geven. Blijkbaar was dat in die tijd hard nodig. Want, zo vermeldt de evangelist, Jezus zag dat de mensen uitgeput en hulpeloos waren, als schapen zonder herder. Blijkbaar waren ze hun doel, hun focus kwijt, wisten niet meer hoe op een joods religieuze manier te leven, misschien wisten ze ook niet meer wat goed en wat fout was en vooral wie goed en wie fout was. Dat is ook logisch als we bedenken dat ze leefden onder de Romeinse bezetting.

Kunt u zich dat voorstellen, leven onder een bezetter? Misschien degenen die zich nog de 2^e wereldoorlog bewust hebben meegemaakt. De spanningen, de angst, de onzekerheid. Wat dat doet met mensen! Trauma's. Onder zulke gespannen omstandigheden, ontwikkelen mensen allerlei overlevingsstrategieën. Zo ook de joden. Laten we eens bij een paar van die strategieën stilstaan.

Om te beginnen: heulen met de vijand. Dat deden bv tollenaars. Laten we zeggen: een soort nsb'ers. Dan waren er mensen die kozen voor verzet, waaronder ook gewapend verzet. Dat deden de zeloten. Laten we zeggen: de ondergrondse. Tussen haakjes: waarschijnlijk was Judas Iskariot een zeloot. De naam 'Iskariot' betekent 'man met de dolk' en verwijst wellicht naar de extremistische stroming binnen de zeloten. Dat terzijde.

De derde strategie was door zich terug te trekken in de woestijn, zoals de Essenen deden. Te vergelijken met degenen die naar veilige landen vluchten.

Tenslotte de grootste groep mensen: zij die zo goed en kwaad als het ging hun leven probeerde te leiden om te overleven, door te schipperen tussen hun joods-zijn en de romeinse bezetter. Maar, met al dat geschipper, raakten ze hun doel, hun identiteit kwijt. Dat was puur overleven.

Allerlei verschillende overlevingsstrategieën. Welke is goed, welke niet? Vanuit onze veilige stoel kunnen we achteraf makkelijk oordelen.

Dan is daar die rondtrekkende prediker, die Jezus. Degene die tegenover het onderdrukkende rijk van de Romeinen, het bevrijdende rijk van God plaatste. Hoe? Juist door onderwijs te geven. Door de verhalen uit de Tora en de Profeten te laten klinken én voor te leven. Zo voedde hij de rondlopende, zoekende mensen met de kern van het joodse geloof. Hij herijkte hen, gaf hen weer hun trots en waardigheid, hun identiteit terug en gaf hen een doel. Zijn strategie hierbij was 'geweldloos verzet'. Zijn aanpak werkte, gezien de vele mensen die aan zijn lippen hingen. Hij werd tot in het diepste van zijn geweten geraakt door die drommen hongerige mensen op zoek naar perspectief. Hij beseftte dat hij hulp nodig had om dat verhaal breder te verspreiden. Vandaar dat hij twaalf afgezanten installeerde voor die taak.

Heeft u trouwens de namen van deze uitverkoren mensen gehoord?

Als haantje de voorste natuurlijk Simon Petrus, die draaikont. Dan de zonen van de donder, die de tafelschikking al klaar hadden: één aan de rechter en één aan de linkerkant van Jezus. Dan de mopperende zwartkijker Thomas, de tollenaar Matteus, die dus heulde met de vijand. En als klap op de vuurpijl Judas Iskariot, waarvan de evangelist zelfs vermeldt dat die Jezus zou uitleveren. Niet bepaald een groep die wij voor zo'n belangrijke taak zouden selecteren. Onze voorkeur zou uitgaan naar betrouwbare, hoogopgeleide mensen met visie, die goed het verhaal kunnen vertellen en een Verklaring Omtrent Gedrag (een VOG) kunnen overleggen. Maar nee, Jezus kiest mensen van allerlei pluimage op wie wel wat aan te merken is. Bovendien komen ze uit verschillende kampen. Ook dit zegt wel iets van zijn strategie: onpartijdig. Fijn eigenlijk om te beseffen dat we niet perfect en volmaakt hoeven te zijn, om toch te kunnen en mogen geloven en het woord te kunnen doen.

Na dit uitstapje weer naar Jezus. Hij zendt dus die twaalf uit met de opdracht om eerste naar de verloren schapen in Israel te gaan. Eigen volk eerst. Onderhand is ons wel duidelijk geworden waarom. Daar was de nood hoog, beter: ook hoog. Natuurlijk, ze hadden eerst over de grens kunnen gaan missioneren, maar dan waren ze voorbij gegaan aan de mensen in hun eigen omgeving. In hun eigen dorp, in eigen huis. Daar waar hun dagelijkse leven afspeelde.

'Eigen volk eerst' betekent dan: begin met het leven van het geloof daar waar nodig, namelijk in het alledaagse leven. Eerst orde op zaken stellen bij onszelf, te bekijken wat er hier nodig is, alvorens naar een ander te gaan, ver weg. Tussen haakjes: het ene sluit het andere niet uit, het ene kan het andere zelfs insluiten. Denk bijvoorbeeld aan het kopen van fair trade producten en eerlijke handel.

'Eigen volk eerst'. Eigenlijk is het heel simpel: verander de wereld, begin bij jezelf. Bijvoorbeeld door stil te staan bij de volgende gedachten: Als ik vrede wil, zal ik vrede moeten leven. Als ik aandacht wil, zal ik aandacht moeten geven; als ik liefde wil, zal ik liefde moeten geven; als ik gelijkheid wil; zal ik me als gelijke moeten gedragen; als ik een medemenselijke samenleving wil, zal ik me medemenselijk moeten opstellen. Als ik eerlijkheid wil, zal ik me oprecht moeten opstellen; als ik dialoog wil; zal ik in open gesprek moeten gaan.

Zo kunnen wijzelf het geloof van de Tora en de profeten leven en andere mensen aansteken. Dat het geloof in de droom van God zich op die manier als een olievlek moge verspreiden.

Amen.

Drs. Petra van der Voort, theoloog

zie ook: <http://joods-christelijke-dialoog.nl/index.php/evangelien/290-matteues-9-36-10-15>